

1. Obiekt

DOM MIESZKALNY, KAMIENICA "NIDERLANDOWSKA"

2. Czas powstania

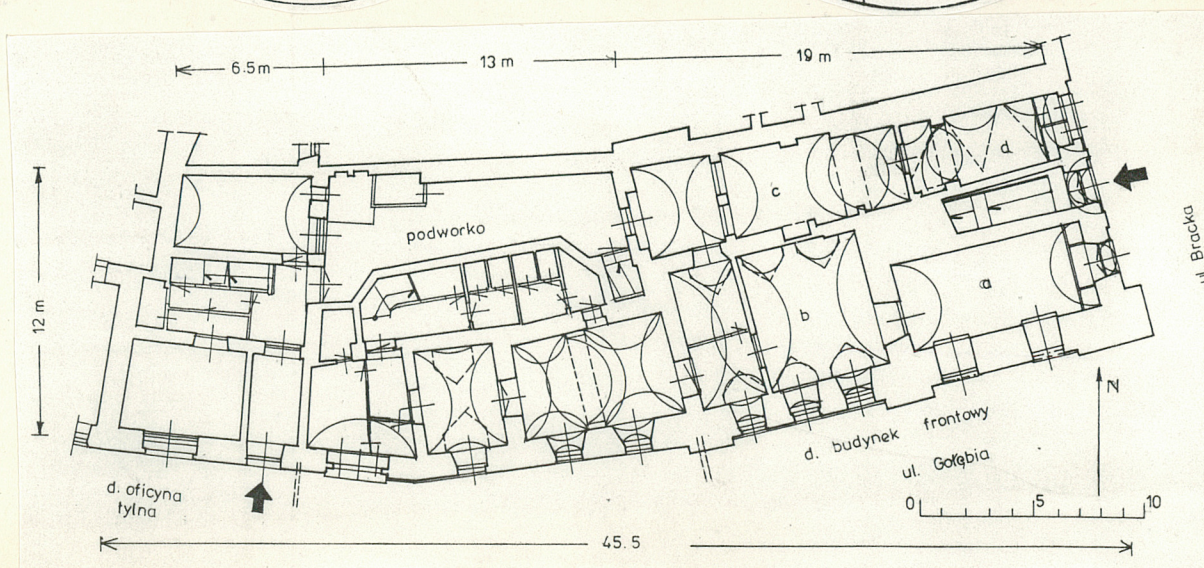
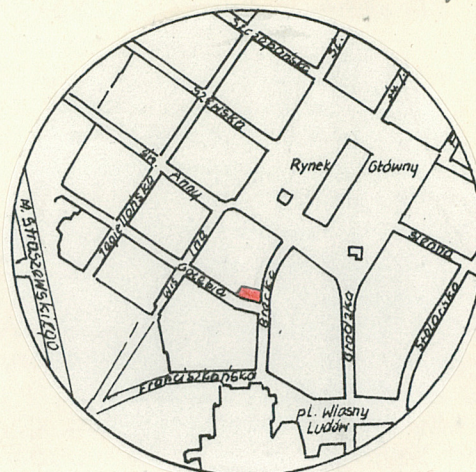
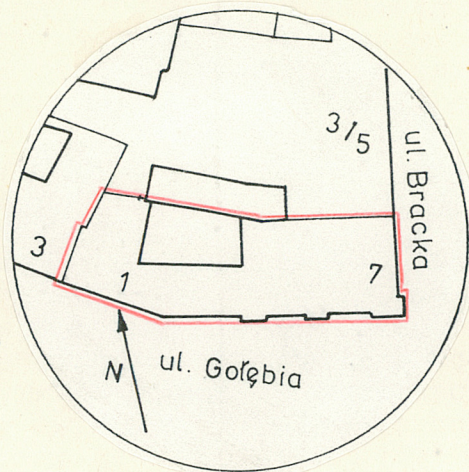
XIV w., XV w.,
k. XVII w. - poł.
XVIII w., 1/2
XIX w., 1925-29

3. Miejscowość

KRAKÓW

ów. XIX w., l. pięćdziesiąte

11. Zdjęcia, plan sytuacyjny, rzuty

4. Adres

ul. Bracka 7/ul. Gołębia
1

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

Dz. Śródmieście

województwo

gmina

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
przed 1. VI. 1975 r.

Dz. Stare Miasto

województwo

powiat

8. Właściciel i jego adres

Maks Lauterbach

9. Użytkownik i jego adres

mieszkańcy, sklepy, instytucje usługowe, biura

10. Rejestr zabytków

Nr A-366

data 20. VI. 1967r.

autor zdjęć Kazimierz Maciąg
data wykonania IV 1990 r.
miejsce przechowywania negatywów

Prac. Fot. PPPKZ O/Kraków

a. d. sklep

c. d. przechód

b. d. izba tylna

d. d. sień

12. Autorzy, historia obiektu, określenia stylu.

Posesja powstała najwcześniej ok. poł. XIV w. w wyniku wydzielenia z obszernej parceli, zajmującej pierwotnie pd.-wsch. ćwiartkę bloku; posesja ma wymiary typowej działki półkuryjnej. Pierwszy budynek murywany powstał jeszcze w XIV w.; stał we wsch. części działki, u zbiegu ulic, miał rzut kwadratu i był najprawdopodobniej dwukondygnacyjny. W XV w. rozbudowano go do formy typowej dla kamienicy mieszczańskiej na działce półkuryjnej; piętro było już zapewne murowane. Jednocześnie wzniesiono oficynę tylną, zajmującą jedynie pd.-zach. narożnik działki. Między obydwoa budynkami istniał niezabudowany pas oddzielony od ulicy bramą z wjazdem na podwórko. W XVI w. rozpoczął się typowy dla działek narożnych proces zabudowy tego pasa - powstał dodatkowy trakt budynku frontowego. Jednocześnie zbudowano II p. i wydzielono trakt frontowy. Powiększono oficynę, zabudowując pd.-zach. narożnik działki. W k. XVII lub w 1 poł. XVIII w. w wyniku połączenia budynku frontowego i oficyny powstał trójskrzydłowy dom, w którego skrzydle pd. urządzono przejazd na podwórko; wzniesiono istniejące do dziś szkarpy. Na przełomie 1 i 2 ćw. XIX w. zrujnowany budynek odnowiono, nie zmieniając go wszakże w sposób istotny. Odbudowa po pożarze 1850 r. przyprowadziła budynek do stanu, który bez większych zmian przetrwał do chwili obecnej. Z tego czasu pochodzi fasada, schody wsch., sklepienia zach. części skrzydła zach., wiele elementów dekoracji i wyposażenia. Na przełomie 1. dwudziestych i trzydziestych XX w. zmieniono

13. Opis (sytuacja, materiał i konstrukcja, rzut, bryła, elewacje, dach, wnętrza, wyposażenie, instalacje)

Sytuacja. Posesja ma kształt wieloboku zbliżonego do prostokąta, zdeformowanego w części zach. (wygięcie osi ku pn.); położona jest w pd.-wsch. narożniku bloku, przy wylocie ul. Gołębiej na ul. Bracką. Dłuższym bokiem przylega do ul. Gołębiej. Długość i szerokość posesji jest typowa dla krakowskiej działki półkuryjnej. Zabudowa zajmuje niemal 9/10 powierzchni posesji.

Materiał, konstrukcja, technika. Wszystkie ściany piwnic pierwotnego budynku frontowego wzniesione z kamienia łamanego (z wyj. ceglanej ściany z XIX w. pod klatką schodową), ściany piwnicy w skrzydle pd. ceglane, ściany komór w skrzydle pd. ceglane, ściany komór d. oficyny tylnej z kamienia łamanego (część starsza) i cegły ręcznie formowanej. Materiałem budowlanym parteru zapewne częściowo kamień i głównie cegła - ręcznie formowana i maszynowa. Mury pięter wzniesione z cegły ręcznie formowanej i maszynowej o różnych wymiarach. Elewacje i ściany wewnętrzne (z wyj. piwnic) otynkowane. Sklepienia znajdują się nad wszystkimi komorami piwnic i nad większością pomieszczeń parteru (pomieszczenia d. budynku frontowego). Wszystkie sklepienia z cegły ręcznie formowanej, z wyjątkiem sklepień nad parterowymi pomieszczeniami skrzydła pd. Pomieszczenia pięter nakryte stropami sufitowymi; na I p. zachowane być może stropy nowożytny. Więźba dachowa konstrukcji krokwiowo-płatwiowej. Dach kryty papą. We wszystkich komorach piwnicznych posadzkę stanowi ziemia bita. Na parterze w korytarzu łączącym zach. klatkę schodową z ul. Gołębią płytki cementowe czarne i białe, w większości pozostałych pomieszczeń parkiety, w d. przejeździe płyty typu "mozaika". W pomieszczeniach pięter parkiety. Schody we wsch. klatce schodowej trójbiegowe; biegi i podesty wsparte na ceglanych wysklepkach; stopnie drewniane, spoczniki i podesty wyłożone płytami kamiennymi - czarnymi i białymi (na II p. lastriko). Na strych (od II p.) schody trójbiegowe, drewniane, na belkach. Schody w zach. klatce żelbetowe, o stopniach lastrikowych. Drzwi i okna ościeżnicowe. Drzwi jedno- i dwuskrzydłowe, płycinowe, dwu-(i więcej) polowe. Okna podwójne, czteroskrzydłowe.

Rzut. Zabudowa w obecnej postaci uformowała się stosunkowo niedawno, w wyniku nadania po poł. XIX w. jednolitej fasady wcześniej już scalonym budynkom (wydłużony budynek frontowy i oficyna tylna). Pierwotny układ zabudowy widoczny jest w dwóch dolnych kondygnacjach, zwłaszcza w części pd.-zach., gdzie wskazać można położenie d. wjazdu na podwórko. Układ traktów należy rozpatrywać w oparciu o historyczny rozwój zabudowy; ze względu na narożne położenie posesji (gdzie możliwe było doświetlenie zabudowy od przecznicy) pierwotny, dwutraktowy budynek frontowy został połączony z jednotraktową oficyną za pomocą również jednotraktowego aneksu. Na parterze i I p. pierwotny rzut zniekształcony został jednopiętrową dobudówką wystawioną w podwórku, łączącą się funkcjonalnie z pomieszczeniami obydwu kondygnacji. Pierwotny układ komunikacyjny zmodyfikowany - d. wjazdu na podwórko (poprzez sień z ul. Brackiej i bezpośrednio z ul. Gołębiej) zamienione na pomieszczenia. Komunikację pionową zapewniają dwie klatki schodowe - w gł. części d. budynku frontowego i w d. oficynie (klatka wsch. i klatka zach.).

Bryła. Budynek jest zwartą bryłą zajmującą narożnik bloku, przy skrzyżowaniu ul. Brackiej i Gołębiej. Budynek jest nieco wyższy od swego zach. sąsiada i

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne mieszkalno-gospodarcze /XIV-XX w. kamienica mieszczańska/	17. Użytkowanie obecne mieszkalno-usługowe /parter: sklep, biuro turystyczne, inne instytucje usługowe I p. biura i mieszkania II, III p. mieszkania
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja poł. l. osiemdziesiątych konserwacja tablicy z herbem w fasadzie od ul. Brackiej		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Ogólnie dobry. Wyposażenie /stolarka, posadzki/ oraz instalacje są uszkodzone lub zużyte w wyniku długotrwałej eksploatacji bez remontu.	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie Utrzymać obecne granice działki. Docelowo należy dążyć do zniesienia III p., w celu przywrócenia stanu sprzed nadbudowy budynku w okresie międzywojennym. Wyburzyć przybudówki w podwórku. Uporządkować odsłoniętą elewację. Uporządkować nawierzchnię podwórka, wprowadzając bruk i zieleni. Koronę muru granicznego osłonić dachówkami lub gontem. Przywrócić połączenie podwórka z ul. Gołębią, przez odtworzenie pierwotnego wjazdu. Dokonać korekty układu komunikacyjnego części frontowej d. budynku frontowego, w celu nawiązania do stanu sprzed budowy obecnych schodów: wyburzyć ścianę dzielącą schody od sklepu c.d. na wkleśce			

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania) /wybór/
Akta wiertelnicze /Revisiones quart.: akta rękopiśmienne władz budowlanych/, Archiwum Państwowe w Krakowie, nr kat. 1378 /z l. 1611, 1620, 1624, 1627/
Akta Budownictwa Miejskiego /plany archiwalne/, APK, sygn. Dz. I, l.sp. 159 oraz ul. Bracka 7/ul. Gołębia 1
K. Richter, Kadaster miasta Krakowa ..., 1862, Muzeum Historyczne m. Krakowa, sygn. R 413

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)
Widok fragmentu fasady od ul. Brackiej, fot. Walerego Eliasza z 1897 r. APK, Zb. Ikon., sygn. A III/807
Widok fragmentu fasady od ul. Brackiej, fot. z czasu po 1908 r. Biblioteka Główna ASP, sygn. 4088/ pudło Kraków XVI/
Widoki fragmentów fasady od ul. Gołębiej /od wsch. i zach./, fot. Franciszka Kleina z l. 1908-10. APK, Zbiory Ikon., sygn. A IV/743 i A IV/746

Kartografia /wybór/
Plan Krakowa, tzw. Senacki, 1802-08, I. Enderle /wg Plan miasta Krakowa ..., wyd. H. Münch, Kraków 1959/
Plan katastralny Krakowa, 1848, APK, sygn. I-8
Plan sytuacyjny i niwelacyjny miasta Krakowa z 1878 r., W. Konarzewski, MHmK, sygn. 44/VIII a

22. Bibliografia

Dokumentacje

W. Komorowski, M. Łukacz, Studium urbanistyczno-konserwatorskie bloku nr 29 w Krakowie, mps PKZ 1990

24. Uwagi różne

25. Wypełnił

Waldemar Komorowski

imię i nazwisko

data

I 1991 r.

26. Sprawdził

imię i nazwisko

data

27. Załączniki

2 wkładki

1. Miejscowość KRAKÓW	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) DOM MIESZKALNY KAMIENICA "NIDERLANDOWSKA"	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) c.d. punktów 12 i 13, 3 zdjęcia
--------------------------	--	---

12. schody w zach. klatce (na żelbetowe), zbudowano piętrową przybudówkę w podwórku (arch. Henryk Lamensdorf) i podniesiono całą zabudowę o jedno piętro (spółka S. Wexner i H. Jakubowski).

Najwcześniejsze wiadomości o właścicielach pochodzą z pocz. XVII w. Kamienica należała wówczas do Jakuba Vonendera (vel Vorrende) i dlatego w okresie późniejszym zwana była "Niderlandowską" (2 ćw. XVII w.). Kolejni właściciele byli przedstawicielami rodzin arystokratycznych lub wywodzili się z patrycjatu. Wymienić tu należy Chroberskich (Daniel i jego spadkobiercy - 2 ćw. XVII w.), Stanisława Baryczkę, wójta warszawskiego (ok. 1640r. a z okresu późniejszego Ankwiczków (m.in. Hieronima i Stanisława, XVIII/XIX w.) a w końcu Henriette hr. Kuczkowską (1851 r.). W 2 poł. XIX w. kamienica należała do Józefa Marsa, potem do Bronisławy Gorczyńskiej, w okresie międzywojennym do Maksa Lauterbacha.

13. znacznie wyższy (o dwie kondygnacje) od swego sąsiada pn. Trzypiętrowy, częściowo podpiwniczony. Trójskrzydłowy: podział na skrzydła umożliwia istnienie wewnętrznego podwórka, otoczonego z trzech stron zabudową - od pd.-wsch. i pd. przylega do podwórka d. budynek frontowy (ok. 3/5 powierzchni posesji), od zach. d. oficyna. Nad całą zabudową jednolity dach, o zmiennej formie, zależnej od układu skrzydeł: nad gł. częścią d. budynku frontowego trójspadowy (o połaciach opartych na wysokiej ścianie granicznej od posesji Bracka 3/5), nad skrzydłem pd. dwuspadowy (kalenicowy), nad d. oficyną pulpitowy (ze spadkiem w kierunku podwórka).

Elewacje. Fasada. Dzięki położeniu w narożniku bloku budynek posiada dwie elewacje zewnętrzne - obydwie rozwiązane są podobnie, z zastosowaniem jednej zasady kompozycyjnej i użyciem podobnej dekoracji. Elewacje w tradycji późnego klasycyzmu (przerobione w chwili budowy III p., co wiązało się ze zniszczeniem gzymsu koronującego). Obydwie opłaszczowane do poziomu I p. Narożnik wsparty szkarpą wykonaną w dolnej części z regularnych ciosów wapiennych (XVIII w.). Elewacja od ul. Gołębiej wsparta dwiema szkarpami, sięgającymi II p. Elewacja od ul. Wiślniej trójosiowa, od ul. Gołębiej jedenastoosiowa. Rozmieszczenie osi w elewacji od ul. Gołębiej nieregularne, zgodne z historycznie ukształtowanym układem pomieszczeń. Obydwie elewacje posiadają jedynie podziały horyzontalne, w postaci gzymsów kordonowych między parterem i I p. oraz między I i II p. Różnice między elewacjami występują jedynie w partii parteru. W elewacji od ul. Brackiej trzy półkoliście zamknięte otwory wejściowe, wszystkie ujęte boniowanymi obramieniami, z konchowymi kluczami w nadprożach; obramienia w osiach zewnętrznych posiadają profilowane gzymsy u nasady łuków. Obramienia w osi środkowej i pd. wykonane są w tynku; powstały w 1 ćw. XIX w.; wzorowane na kamiennym portalu d. bramy do sieni z 1 poł. XVII w. Nad portalem kamienna płyta z h. Habdank, nad którym klejnot, wokół labry, poniżej krzyż orderowy na łańcuchu. Cokół elewacji licowany płytami piaskowcowymi. W elewacji od ul. Gołębiej w partii środkowej sześć okien w tynkowych profilowanych obramieniach z belkowaniem; obramienia zakrywają być może kamienne starsze okna (XVI-XVII w.); w oknach żelazne kraty. W zach. partii elewacji dwa półkoliście zamknięte otwory witryn sklepowych, wsch. ujęte fazowanym portalem (1 poł. XIX w. (?) - d. wjazd na podwórko); w nadświetlach kraty z koncentrycznie i' promieniście układanych prętów (1924 r.). Między tymi otworami prostokątne wejście do korytarza prowadzącego do zach. klatki schodowej. W tym wejściu oraz w wejściu na schody w elewacji od ul. Brackiej bramy drewniane dwuskrzydłowe z nadświetlami,

Wkładkę założył: .....Waldemar Komorowski, XII 1990r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: .....Prac. Fot. PPPKZ O/Kraków

Wzór ODZ 1978 r.

z prześwitami w 2/3 wysokości skrzydeł, z bogatym profilowaniem na dolnych płycinach i listwą przyrytkową w formie kanelowanego pilastra tokańskiego; prześwity i nadświetla osłonięte kratkami z listew układanych we wzory geometryczne. Okna I i II p. w tynkowych, profilowanych obramieniach, na I p. zwieńczonych gzymsami na konsolach, na II p. odcinkami belkowania. Na I p. w elewacji od ul. Brackiej balkon z płytą kamienną na żeliwnych wspornikach i balustradą żeliwną z drobnym podziałem za pomocą prętów. Stolarka z czasu budowy III p.: okna podwójne, czteroskrzydłowe, ośmiopolowe, ze ślaniem w 3/4 wysokości; ślamię profilowane.

Elewacja od strony podwórka czterokondygnacyjna, trzyczęściowa (ze względu na formę budynku). Część wsch. (elewacja skrzydła wsch.) dwuosiowa, część pd. (elewacja skrzydła pd.) czteroosiowa, część zach. (elewacja skrzydła zach.) dwuosiowa. Elewacja bezstylowa, bez podziałów architektonicznych i dekoracji. Nad częścią pd. i wsch. mocno wystający okap dachu. Pd. część elewacji oraz znaczne partie części wsch. i zach. przysłonięte jednopiętrową przybudówką na rzucie prostokąta o ściętych narożnikach, nakrytą dachem pulpitowym, zawierającą na parterze dwa a na I p. jedno pomieszczenie, połączone dwubiegowymi, żelbetowymi schodami. Na poszczególnych piętrach zawieszono balkony (pozostałości dawnych ganków): na wsch. - na II p. balkon drewniany na stalowych szynach, na III p. żelbetowy; na pd. - na II i III p. żelbetowe, przechodzące na część zach. Balustrady z prostych prętów stalowych. Stolarka różnorodna - o różnej konstrukcji i z różnych okresów; w większości okna sześcioskrzydłowe, podwójne, sześciopolowe, ze ślamiem w 2/3 wysokości (l. trzydzieste XIX w.).

Wnętrze i wyposażenie. Pierwotny charakter zachowały piwnice, w których stosunkowo łatwo można wyodrębnić poszczególne części zabudowy i określić czas ich powstania. Czytelna jest dyspozycja średniowiecznego budynku frontowego (skrzydło wsch.) o układzie typowym dla działki półkuryjnej, z dużą komorą w tylnym traktie, oraz wąski aneks. Komory pod d. oficyną tylną nie łączą się z frontem (zach. część aneksu nie jest podpiwniczona). Mury piwnic d. budynku frontowego pochodzą z XIV w. (mury obwodowe traktu frontowego) i XV w. (pozostałe mury konstrukcyjne). Sklepienia prawdopodobnie z XV i XVI w. (nad dużą komorą tylną). W przejściu między komorami traktu frontowego portal półkolisty, fazowany (XV w.). Piwnica skrzydła pd. pochodzi z XVI w., mury i sklepienia ceglane. Piwnica stanowi przedsionek dla piwnic budynku frontowego - w niej znajduje się spójnik dwubiegowych schodów prowadzących z podwórka do piwnic budynku frontowego. W wejściu do komory fazowany portal półkolisty ze zniszczonym nadprożem (XVI w.). Piwnica pod d. oficyną tylną złożona z dwóch komór, z których pn. kilkakrotnie przerabiana (gurty, szkarpy, schody). Komora pd. z XV, komora pn. z XVI w. Sklepienia kolebkowe (XVI w.).

Parter zachował charakter z czasu ostatniej większej przebudowy (XIX w. - d. budynek frontowy wraz z aneksem, XX w. - d. oficyna). Z d. sieni wydzielone pomieszczenie ze schodami wyprowadzającymi na I p. Pierwotny układ komunikacyjny zatarty przez zmianę sieni i przejścia na pomieszczenia sklepowe oraz zamknięcie wjazdu z ulicy na podwórko. Datowanie murów analogiczne jak w piwnicach. Sklepienia nad d. sklepem i przejściem kolebkowe, być może z XV w. Sklepienie nad d. sienią (częściowo zlikwidowane) kolebkowe z lunetami, XVI w. Sklepienia aneksu i sklepienie d. przejazdu oraz sklepienie w pn. części skrzydła zach. (kolebkowe) z XIX w. Starsze niż dwudziestowieczne wyposażenie i dekoracja pomieszczeń zachowane relikty. Na sklepieniu d. sieni tarcza herbowa z h. obcym (dwie lilie heraldyczne), pod hełmem z labrami (XVI/XVII w.).

Piętro pierwsze i wyższe kondygnacje są do siebie podobne; skrzydło wsch. (d. budynek frontowy) ma regularny układ trójtaktowy, z klatką schodową w pn. części traktu środkowego; skrzydło zach. jest trójpasmowe. Mury konstrukcyjne I p. pochodzą z XV (skrzydło wsch.) i XVI w. (skrzydło pd.), mury II p. z XVI w., mury III p. z XX w. Pomieszczenie w pn. części traktu tylnego skrzydła wsch. na I p. nakryte sklepieniem kolebkowym, być może z XV w. W niektórych przejściach stare (poł. XIX w.) drzwi dwuskrzydłowe, z profilowanymi krawędziami płycin.

Wsch. klatka schodowa, założona na rzucie prostokąta, posiada latarnię nakrytą szklanym, dwuspadowym daszkiem. Klatka powstała w XVI w., schody obecne wraz z wyposażeniem pochodzą z poł. XIX w. W wejściach do pomieszczeń na I i II p. drzwi dwuskrzydłowe, płycinowe, w profilowanych opaskach, zwieńczonych gzymsami; na płycinach ozdobne pierzenie. W pn. ścianie podestów szafy ściennie z płycinową stolarą.

1. Miejscowość
KRAKÓW

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)
DOM MIESZKALNY
KAMIENICA "NIDERLANDOWSKA"

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
c.d. punktu 20, 3 zdjęcia

Instalacje: wodociągowo-kanalizacyjna, elektryczna, gazowa.

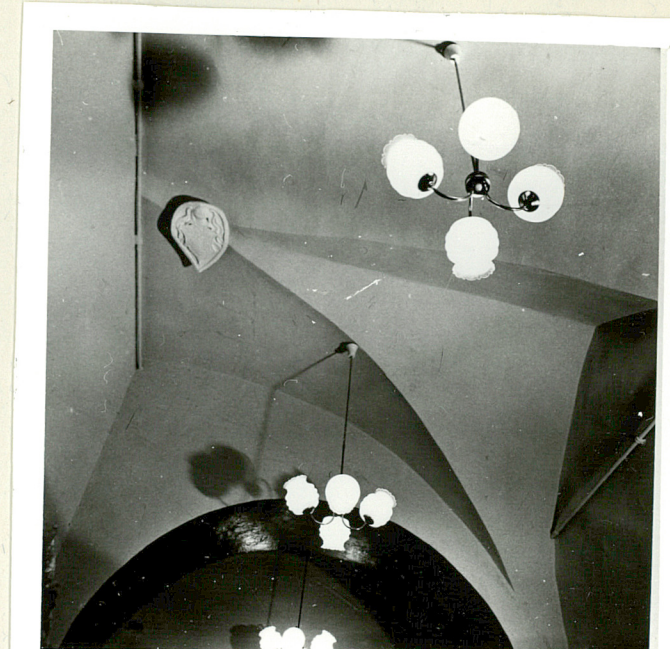
20. zastępując ją ew. szklaną przegrodą.

Przeprowadzić remont bieżący, połączony z konserwacją zabytkowego wyposażenia.

Wszystkie prace remontowe i adaptacyjne winny być bezwzględnie poprzedzone badaniami konserwatorskimi, tak w fazie projektowania jak i realizacji /uwaga nie odnosi się do prac na III p./.

podest I p. wsch. klatki schodowej

sklepienie d. sieni

Wkładkę założył: Waldemar Komorowski, I 1991 r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: Prac. Fot. PPPKZ @/Kraków